Commissie voor de
milieueffectrapportage

40 jaar milieueffect-rapportage

Gebiedsontwikkeling Zuidrand, gemeente Apeldoorn

Toetsingsadvies over het milieueffectrapport

4 november 2026 | projectnummer: 4067

1 Advies voor de inhoud van het MER

De gemeente Apeldoorn wil woningbouw mogelijk maken ten zuiden van de A1 en ten westen van de A50 (zie figuur 1). Om deze woningbouw ruimtelijk mogelijk te maken stelt de gemeente het Omgevingsprogramma Gebiedsontwikkeling Zuidrand Apeldoorn (hierna: Zuidrand) op. Voor het besluit hierover wordt een milieueffectrapport (MER) opgesteld. De gemeente heeft de Commissie voor de milieueffectrapportage (hierna: de Commissie) gevraagd te adviseren over de inhoud van het op te stellen MER.

Essentiële informatie voor het MER

Neem in het MER in elk geval alle informatie op die nodig is om te voldoen aan de inhoudsvereisten voor een MER[1]. In aanvulling en/of wijziging op de aanpak die is voorgesteld in de Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD)[2], beschouwt de Commissie de volgende punten als essentiële informatie in het MER. Dat wil zeggen dat voor het meewegen van het milieubelang in het besluit over Zuidrand het MER ook onderstaande informatie moet bevatten:

- **Bepaal het speelveld en geef inzicht in keuzes:** benut de waardevolle kennis die al beschikbaar is[3] en beschrijf in het MER welke keuzes al gemaakt zijn (zoals: de locatie, functies, woningaantallen, keuzes voor Host-city[4]), inclusief onderbouwing. Zorg voor een systematische beschrijving van de foto van de leefomgeving en de relatie met de regio voor landschap, ecologie, hydrologie, mobiliteit, en woningbouw. Benoem en concretiseer de ambities, uitgangspunten en randvoorwaarden voor de ontwikkeling.
- **Stel alternatieven samen:** Beschrijf op basis van de verzamelde informatie welke bepalende keuzes nog te maken zijn. Hanteer het principe water- en bodemsturend als uitgangspunt voor alle alternatieven. Gebruik het inzicht in het speelveld om daarna thematische alternatieven samen te stellen. Verken daarmee de hoeken (keuzes) binnen het afgebakende speelveld. Varieer daarna met realistische woningaantallen.
- **Beoordeel en monitor:** Beoordeel de milieueffecten en de mate waarin de doelen worden bereikt. Stel daarnaast een monitorings- en evaluatieplan op, zodat tijdig bijgestuurd kan worden.

Besluitvormers en insprekers lezen in de eerste plaats de samenvatting van het MER. Daarom verdient dit onderdeel bijzondere aandacht. De samenvatting moet als zelfstandig document leesbaar zijn en een goede afspiegeling zijn van de inhoud van het MER.

In de volgende hoofdstukken beschrijft de Commissie in meer detail welke informatie het MER moet bevatten. Ze bouwt in haar advies voort op de NRD. Ze herhaalt slechts punten die al in de NRD aan de orde komen als dat voor een goed begrip van het advies nodig is of als ze voorstelt de aanpak op onderdelen aan te passen.

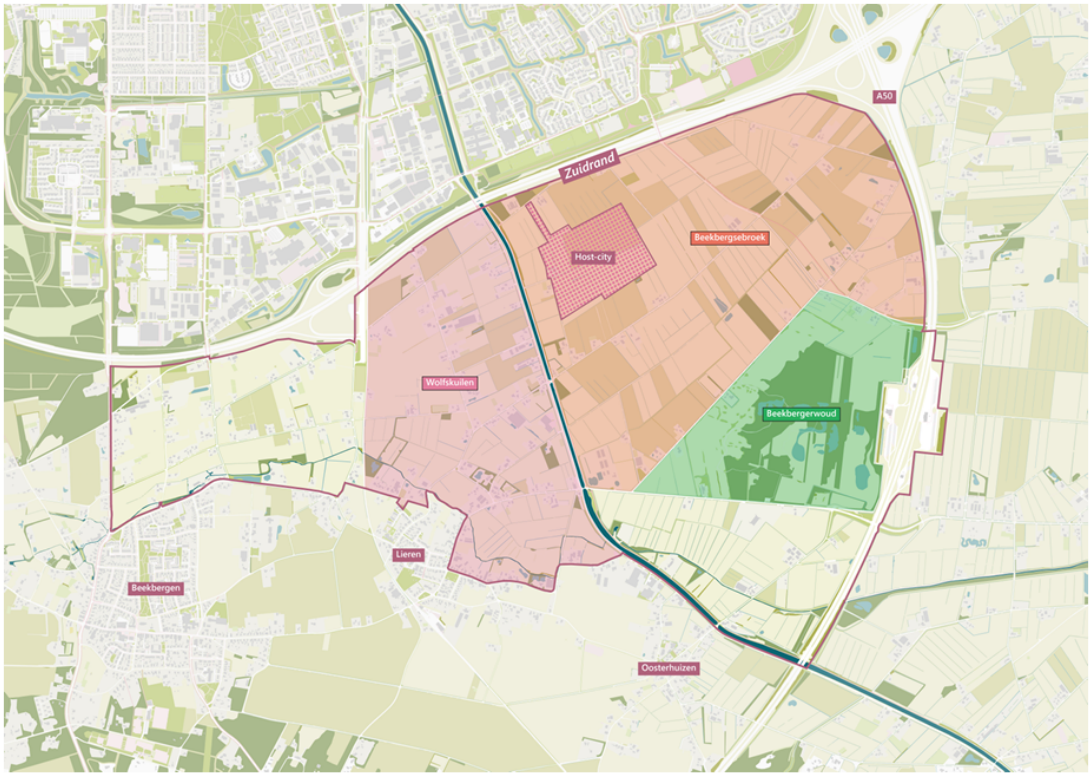
---

1 Deze zijn opgenomen in het Omgevingsbesluit, artikel 11.3 voor plan-MER.

2 Witteveen+Bos (3 juli 2026) *Apeldoorn Zuidrand Notitie Reikwijdte en Detailniveau*.

3 Zoals Goudappel (maart 2024) mobiliteitsconcept Apeldoorn-Zuid; Gemeente Apeldoorn (april 2025) Koersdocument Zuidrand; Sweco (december 2025) nader ecologisch onderzoek Stadrand Zuid; Gemeente Apeldoorn en BVR (februari 2026) Gebiedsconcept Zuidrand Apeldoorn; SB4 (juni 2026) cultuurhistorische waardestelling Beekbergse Broek te Apeldoorn. Ook (het MER bij) de omgevingsvisie en de partiële herziening van de Omgevingsvisie bevatten nuttige informatie.

4 De eerste ontwikkeling binnen het programma waarbij 500 woningen mogelijk gemaakt worden.

Figuur 1: Plangebied Zuidrand (binnen de rode lijn), inclusief deelgebieden Host-city (stippen), Beekbergsebroek (oranje) Beekbergerwoud (groen) Wolfskuilen (roze). Tussen Wolfskuilen en Beekbergsebroek ligt het Apeldoorns kanaal (bron: NRD).

Aanleiding MER

De gebiedsontwikkeling Zuidrand wordt opgenomen in een programma onder de Omgevingswet. Omdat de ontwikkeling gevolgen kan hebben voor het milieu, waaronder natuur, heeft de gemeente besloten een MER te laten maken, zonder te beoordelen of dit juridisch verplicht is. Gelijktijdig loopt een procedure om de ontwikkeling Host-city mogelijk te maken met een wijziging van het omgevingsplan. Het college van Burgemeester en Wethouders bereidt het programma en het MER voor. Zij is zowel initiatiefnemer als bevoegd gezag voor het Omgevingsprogramma.

Rol van de Commissie

De Commissie is onafhankelijk, bij wet ingesteld en adviseert over de inhoud en de kwaliteit van het MER. Zij stelt voor ieder project een werkgroep samen van onafhankelijke deskundigen. Ze schrijft geen milieueffectrapporten, dat doet de initiatiefnemer. Het bevoegd gezag – in dit geval het college van Burgemeester en Wethouders – besluit over het Omgevingsprogramma Gebiedsontwikkeling Zuidrand Apeldoorn.

De samenstelling en de werkwijze van de werkgroep van de Commissie en verdere projectgegevens staan in bijlage 1 van dit advies. De projectstukken die bij het advies zijn gebruikt staan op de website. Deze zijn te vinden door nummer 4067 op www.commissiemer.nl in te vullen in het zoekvak.

2 Bepaling van het speelveld

2.1 Achtergrond en gemaakte keuzes in beeld

De tot nu toe gemaakte keuzes moeten in het MER duidelijk in beeld worden gebracht, inclusief onderbouwing. Zo krijgt de voorgeschiedenis van de gebiedsontwikkeling een plek in het MER. Daarbij hoort ook inzicht in de milieuoverwegingen die bij die keuzes wel of niet een rol gespeeld hebben. De NRD bevat hiervoor al een aanzet en verwijst naar het Koersdocument.[5] Nog niet alle beschikbare informatie wordt expliciet benut, zoals studies over mobiliteit, cultureel erfgoed en ecologie[3]. Hierdoor is niet duidelijk hoe deze informatie heeft bijgedragen aan de samenstelling van de alternatieven. Deze informatie is ook nodig om duidelijk te krijgen welke keuzes nog te maken zijn voor de Zuidrand. De Commissie gaat in dit hoofdstuk verder in op de beschikbare en benodigde informatie.

Achtergrond

In de Omgevingsvisie van Apeldoorn van 2022 sprak de gemeente de ambitie uit om in het gebied Stadsrand Zuid ruimte te reserveren voor wonen, werken (bedrijventerreinen) en voor energiedragers. De NRD concentreert zich op de woningbouwgebieden daarbinnen, de Zuidrand. "*Bij ontwikkeling van dit woongebied is aandacht voor natuur, klimaat en de fysieke leefomgeving een belangrijk streven*," zo staat in de NRD. In de Omgevingsvisie werd voor de Zuidrand uitgegaan van 2.000-3.000 woningen. In het Koersdocument is de ambitie verhoogd naar 3.000-5.000 woningen. In de NRD is een alternatief voor maximale ontwikkeling van woningbouw van 7.000 woningen toegevoegd. Na publicatie van het Koersdocument is in het huidige coalitieakkoord een uitgangspunt toegevoegd dat het gebied het karakter van een 'nieuw dorp' krijgt[6]. Breng voor een volledig overzicht het volgende in beeld:

- **Locatiekeuze en woningaantallen:** beschrijf wanneer en waarom ambities zijn gewijzigd wat betreft woningaantallen en karakteristieken. Dit is bijvoorbeeld belangrijk omdat in de gemeentelijke omgevingsvisie uit 2021 nog werd uitgegaan van substantieel minder woningen. Geef aan waarom deze woningbouwopgave in de Zuidrand moet komen en of andere locaties hiervoor ook in beeld waren (zoals de Binnenstad, de Spoorzone en de Kanaalzone en de Stedendriehoek Apeldoorn-Deventer-Zutphen). Maak inzichtelijk welke gevolgen de realisatie van 3.000 tot 7.000 woningen in Zuidrand heeft voor de ontwikkeling van andere woningbouwlocaties binnen de gemeente.
- **Relatie met Stadsrand Zuid:** beschrijf hoe de woningbouwontwikkeling in Zuidrand zich verhoudt tot de ontwikkeling van de totale Stadsrand Zuid. Geef aan wat tot het plangebied hoort en wat niet (zoals bedrijventerreinen en zonnevelden) en hoe die ontwikkelingen meegenomen worden, bijvoorbeeld als raakvlakprojecten.

Zuidrand in een bredere context

In het Koersdocument is beschreven hoe de ontwikkelingslocatie in de regio ligt: in het overgangsgebied van de hoog en droog gelegen Veluwe naar het lager gelegen waterrijke IJsseldal. Het is daarmee een bijzonder en gradiëntrijk gebied.

---

[5] Waarin het gebied is geanalyseerd en twee stedenbouwkundige modellen gemaakt zijn. Het koersdocument geeft een kader voor de verdere uitwerking tot ontwikkelkaders voor het hele gebied.

[6] Coalitieakkoord 2026-2030, pagina 13: '*Aan de zuidrand werken we aan een nieuw dorp met voorzieningen. Wij houden rekening met het voorzieningenaanbod en het behoud van het karakter van de omliggende dorpen*'.

Dit wordt in het Koersdocument qua systeem en relaties beschreven voor onder andere natuur, hydrologie, landschap en erfgoed. Het gaat in op het totale systeem binnen de Zuidrand, en ook de functie die het gebied van de Zuidrand vervult in de regio. Neem deze informatie ook op in het MER, zodat ze een rol in de besluitvorming kan spelen.

De geplande ontwikkelingen in de Zuidrand bieden kansen om de systemen en relaties te versterken en te verbeteren op het vlak van natuur, hydrologie, landschap en erfgoed. Verken bijvoorbeeld hoe potenties van het gebied benut kunnen worden door middel van gebiedsontwikkeling zowel op lokale als regionale schaal. Deze potenties liggen niet alleen op het vlak van natuur, hydrologie, landschap en erfgoed, maar ook op het vlak van daaraan gekoppelde aspecten zoals recreatie/toerisme en klimaatmaatregelen.

Het MER kan zo een bijdrage leveren door te verkennen hoe, hoeveel en op welke locaties binnen de Zuidrand de woningaantallen het beste kunnen komen. Tegelijkertijd moet geduid worden welke van de hierboven genoemde kwaliteiten bescherming vereisen (inclusief hun ruimtelijke context) én welke kwaliteiten vanwege de impact van de ingreep gemitigeerd of gecompenseerd moeten worden. Denk bijvoorbeeld aan wijzigingen die woningbouw veroorzaken aan een ecologische verbinding, waardoor ecologische kwaliteit elders ook beïnvloed wordt. Daarnaast is het essentieel om deze informatie te verzamelen om de effecten in beeld te brengen die op een hoger schaalniveau (buiten het plangebied) plaatsvinden door de ontwikkeling van de Zuidrand.

Impact van Host-city op de verdere ontwikkeling

Host-city is een ontwikkeling gericht op het versnellen van de woningbouw, mede gestuurd vanuit het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK). Het project omvat de realisatie van 500 woningen, waarvan 300 permanent en 200 verplaatsbaar. De uitvoering is gepland tussen 1 januari 2027 en 1 januari 2029. Beschrijf in het MER de status van Host-city in relatie tot de ontwikkeling van de Zuidrand. Het is feitelijk een autonome ontwikkeling die al in realisatievoorbereiding is wanneer het omgevingsprogramma voor de Zuidrand wordt vastgesteld. In de NRD is gesteld dat Host-city gericht is op versnellen van de woningbouw binnen de Zuidrand. Dat betekent dat Host-city het eerste ruimtelijke project is van de bredere gebiedsontwikkeling Zuidrand. Het MER voor het hele project zou daaraan gekoppeld moeten zijn. Host-city is echter onderdeel van een landelijke aanpak vanuit het ministerie van BZK en heeft dus een enigszins bijzondere status. De Commissie adviseert om de gekozen aanpak te onderbouwen en in het MER de milieueffecten zowel apart als cumulatief in beeld te brengen.

Beschrijf welke keuzes al gemaakt zijn voor Host-city, zoals de stedelijke inrichting en planning. Geef in het MER aan in hoeverre (en voor welke aspecten) het ‘speelveld al beperkt’ wordt vanwege de start van de bouw van Host-city. Geef ook aan in hoeverre nog te maken keuzes/alternatieven voor de verdere ontwikkeling in de Zuidrand de bouw van Host-city kunnen beïnvloeden.

2.2 Ambities, randvoorwaarden en uitgangspunten

De Commissie adviseert om de ambities, randvoorwaarden, uitgangspunten en aandachtspunten voor de ontwikkeling in beeld te brengen. Deze elementen bepalen mede het speelveld waarop de alternatieven gebaseerd (kunnen) worden.

Maak de ambities, randvoorwaarden en uitgangspunten zo concreet en toetsbaar mogelijk. Dit is nodig om de effecten en de mate waarin de gestelde doelen worden bereikt (doelbereik) te kunnen beoordelen en alternatieven te kunnen ontwikkelen. Ook voor de monitoring en evaluatie is dit van belang. Meer specifiek gaat het om:

- **Ambities gemeente:** De NRD geeft al een aanzet van de eigen ambities van de gemeente voor de Zuidrand voor bereikbaarheid, mobiliteit, parkeren, energie, gezonde leefomgeving, landschap, natuur en klimaat. Deze aanzet is nog niet volledig. De acht doelstellingen die in paragraaf 5.3 van de NRD staan, zijn hierbij behulpzaam. Maak de bijdrage van de Zuidrand aan deze doelen nog een slag concreter. Vertaal daarnaast de ambities voor het 'nieuwe dorp' naar doelen, randvoorwaarden en uitgangspunten voor bijvoorbeeld energie- en watervoorziening, leefomgeving en landschap.
- **Randvoorwaarden en uitgangspunten:** Geef in het MER aan welke wet- en regelgeving en welk beleid relevant zijn voor het project en of het project kan voldoen aan de randvoorwaarden die hieruit voortkomen. Hoofdstuk 3 van de NRD geeft al een overzicht van relevante beleidskaders, waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen rijksbeleid, provinciaal/regionaal beleid en gemeentelijk beleid. Ga in ieder geval ook in op nationaal beleid op het gebied van klimaatadaptatie, waaronder het Deltaprogramma ruimtelijke adaptatie, de nationale adaptatiestrategie (NAS) en het nationale uitvoeringsprogramma klimaatadaptatie (NUPKA). Ook de Beleidsbrief 'Water en bodem sturend', het Ruimtelijk afwegingskader klimaatadaptieve gebouwde omgeving en de maatlat groene klimaatadaptieve gebouwde omgeving zijn van belang.[7] Ga daarnaast in op de Europese Richtlijn Luchtkwaliteit, de Europese Natuurherstelverordening (ook relevant voor stedelijk gebied) en het nationaal beleid voor Natura 2000-gebieden op grond van de Vogel- en Habitatrichtlijn.

2.3 Te nemen besluiten

De procedure voor de milieueffectrapportage wordt doorlopen voor het omgevingsprogramma Zuidrand. Voor de Zuidrand zullen meer besluiten genomen worden voor de realisatie van het voornemen, zoals de wijziging van het omgevingsplan. Geef aan welke besluiten dit zijn, wie daarvoor het bevoegde gezag is en wat globaal de planning is. Geef aan welke besluiten in het omgevingsprogramma genomen worden – en daarom in dit MER onderzocht worden – en welke in omgevingsplanwijzigingen of wat aan de ontwikkelaar/aannemer wordt overgelaten.

Gelijktijdig loopt een procedure om de ontwikkeling Host-city mogelijk te maken met een wijziging van het omgevingsplan. Ga in het MER in op de samenhang van deze twee ontwikkelingen en hoe deze op elkaar inwerken.

[7] Gebruik bijvoorbeeld de Handreiking 'Sturen met water en bodem in omgevingsprogramma's'.

3 Samenstelling voornemen en alternatieven

Alternatieven NRD

In de NRD (hoofdstuk 4) is duidelijk beschreven welke uitgangspunten voor alle alternatieven gelijk zijn en op welke onderwerpen de alternatieven variëren. Uiteindelijk zijn vier alternatieven samengesteld. Dit zijn:

- basisalternatief: 3.000 woningen ten oosten van het Apeldoorns Kanaal, in lijn met de omgevingsvisie;
- water- en bodemsturend: 3.000 woningen en water- en bodemsturend;
- hogere woningbouwambitie: 5.000 woningen ten oosten van het kanaal, gebaseerd op het koersdocument;
- maximale ontwikkeling woningbouw: 7.000 woningen, wanneer maximaal ingezet wordt op verstedelijking in de Zuidrand.

Vanaf 5.000 woningen komt een nieuw voorzieningencentrum in beeld, aldus de NRD, net als maatregelen om de verkeerstroom naar de bestaande stad te beheersen en een pakket om fiets- en openbaarvervoergebruik (OV) te stimuleren. Dat pakket bevat een lagere parkeernorm, extra infrastructuur (meer/betere kwaliteit) voor voetgangers en fietsers en hoogwaardiger OV-aanbod.

De Commissie ziet deze alternatieven vooral als variaties in woningaantallen en daarmee als varianten, maar mist daarmee thematische alternatieven. Omdat de bandbreedte tussen de 3.000 en 7.000 woningen groot is, is het belangrijk dat het aantal woningen goed onderbouwd wordt in het MER. In de volgende passages is een aanpak voor dergelijke alternatieven voorgesteld als wijziging ten opzichte van de NRD.

Water- en bodemsysteem als randvoorwaarde voor alle alternatieven

De NRD benoemt het belang van het water- en bodemsysteem in het gebied. De gemeente geeft aan dat (onder andere) klimaatadaptief en natuurinclusief ontwikkelen uitgangspunten zijn voor ieder alternatief[8] én heeft het als centraal thema benoemd voor het alternatief 'water- en bodemsturend'. De NRD en het koersdocument beschrijven ook dat het gebied ten oosten van het kanaal, Beekbergsebroek, lager ligt en nattere omstandigheden kent, terwijl in twee van de vier alternatieven juist in dit gebied de woningbouw voorzien is. De Commissie adviseert om water- en bodemsturend als randvoorwaarde op te nemen voor alle alternatieven. Zo komt in beeld welke gebieden in de Zuidrand geschikt(er) zijn voor woningbouw en onder welke voorwaarden woningbouw op andere plekken kan worden gerealiseerd. Dit is van belang omdat het gebied van de Zuidrand op verschillende manieren een overgangsgebied is.

Bepalende keuzes in beeld als basis voor alternatieven

Gebruik de verzamelde informatie uit hoofdstuk 2 van dit advies over het 'speelveld' en de ambities voor de ontwikkeling in de Zuidrand om stapsgewijs de alternatieven samen te stellen. Geef eerst aan welke keuzes gemaakt zijn en welke nog openliggen. Dit kan ook een deel van de hoofdkeuzes of de gevoeligheidsanalyses[9] uit de NRD zijn.

---

[8] Zie tabel 4.1, NRD.

[9] Zie paragraaf 4.1.2 van de NRD: Locatie, bereikbaarheid, voorzieningenaanbod, natuurontwikkeling, groenblauwe hoofdstructuur Zuidrand. Zie verder paragraaf 4.2.1 gevoeligheidsanalyse: stedenbouwkundige opzet, mobiliteitstransitie, energie.

De Commissie adviseert eerst binnen het speelveld en op basis van de ambities de belangrijkste thema's te bepalen die een grote impact (kunnen hebben) op de ruimtelijke (in)vulling. Neem deze thema's als uitgangspunt van alternatieven om de hoeken van het 'afgebakende' speelveld[10] te kunnen onderzoeken. Juist door deze stap eerst apart te maken komen de keuzes met ruimtelijke gevolgen goed in beeld. Zo kunnen ze meewegen bij de besluitvorming. Bepaal daarna hoeveel woningen passend zijn binnen ieder alternatief.

Onderzoek eerst thematische alternatieven, varieer daarna op woningbouwaantallen

Eén van de thema's waar de Commissie aan denkt is een alternatief met een grote inzet op duurzame mobiliteit. Duurzame mobiliteit kan dan worden ingevuld met het stimuleren van OV en fietsen in plaats van de auto, het aantrekkelijk maken van elektrisch rijden en het treffen van parkeermaatregelen en -oplossingen zoals bijvoorbeeld vergunningen, parkeerhubs en laadpleinen. Ook voor natuurinclusiviteit en gezondheid zijn wezenlijke keuzes te maken die in een thematisch alternatief onderzocht kunnen worden.
Als laatste suggestie geeft de Commissie mee dat een alternatief met een meer 'dorps' karakter vergeleken kan worden met een klassiekere uitbreidingslocatie. Binnen deze alternatieven kunnen varianten in woningaantallen worden onderscheiden, afhankelijk van de te maken keuzes.

Stedenbouwkundige uitwerking nodig om effecten te beoordelen

Ruimtelijke kwaliteit, gezondheid en mobiliteit hangen sterk samen en moeten in het MER integraal worden beschouwd. De inrichting van het stedelijk weefsel bepaalt immers in belangrijke mate of bewoners worden gestimuleerd om te lopen en fietsen, elkaar te ontmoeten en gebruik te maken van voorzieningen binnen het gebied. Een alternatief met een compactere opzet, een eigen voorzieningenhart en hoogwaardige fiets- en wandelverbindingen zal anders functioneren dan een alternatief dat sterker afhankelijk blijft van de auto en externe voorzieningen. Om dit te kunnen beoordelen, is per alternatief een stedenbouwkundige uitwerking nodig. Zo kunnen de effecten en haalbaarheid van de doelstellingen concreter worden beoordeeld.

Gebruik ontwerpend onderzoek, visualisaties en een stedenbouwkundige uitwerking op hoofdlijnen om deze aspecten inzichtelijk te maken. Maak daarbij expliciet zichtbaar hoe de alternatieven verschillen in dichtheid, functiemenging, voorzieningenstructuur, mobiliteitsconcept, relatie met de bestaande stad, relatie met het landschap en de aanwezigheid van een eigen centrumfunctie. Zo kan beoordeeld worden welk type leefomgeving ieder alternatief uiteindelijk oplevert en in welke mate het bijdraagt aan de ambities voor een aantrekkelijk, gezond en toekomstbestendig woongebied in de Zuidrand.

Beschrijf tot slot de fasering van de aanleg van de verschillende deelgebieden.

[10] De NRD spreekt ook over 'hoeken van het speelveld' (p21) en geeft daar vooral een getalsmatige invulling aan.

4 Bestaande milieusituatie, milieugevolgen en doelbereik

De NRD geeft in tabel 5.1 een beoordelingskader waarin relevante aspecten per thema worden benoemd. De Commissie geeft in dit hoofdstuk adviezen om de aspecten uit te werken in indicatoren en geeft op onderdelen methodisch advies. Aanvullend adviseert de Commissie om de effecten van de bouwfase en tijdelijke situatie (zie paragraaf 4.2 van dit advies) in beeld te brengen en nadrukkelijk aandacht te besteden aan omgevingskwaliteit (zie paragraaf 4.3 van dit advies).

4.1 Referentie

Beschrijf de bestaande toestand van het milieu in brede zin in het studiegebied. Beschrijf ook de te verwachten milieutoestand als gevolg van de autonome ontwikkeling, als referentie voor de te verwachten milieueffecten. Daarbij wordt onder de 'autonome ontwikkeling' verstaan: de toekomstige milieutoestand zonder dat de voorgenomen activiteit of één van de alternatieven wordt gerealiseerd. Ga bij beschrijving van deze ontwikkeling uit van te verwachten veranderingen in de leefomgeving, inclusief de activiteiten daarin, in het studiegebied en van nieuwe activiteiten en ontwikkelingen die voldoende zeker zijn, bijvoorbeeld als daarover al is besloten.

4.2 Effectbepaling en doelbereik

Maak voor de effectbepaling onderscheid in effecten van het plan op omgeving en kwaliteit leefomgeving van de nieuwe bewoners. Breng de effecten zowel binnen het plangebied als op gemeentelijk niveau/regionale schaal in beeld. Ga in op cumulatieve effecten.

Ga daarnaast in op de effecten tijdens de bouwfases (verkeer, bereikbaarheid voorzieningen, kwaliteit leefomgeving, hinder). Onderzoek in hoeverre de fasering kan leiden tot een tijdelijke situatie waarin bijvoorbeeld bewoners zich wel al vestigen maar voorzieningen en infrastructuur nog niet volledig ontwikkeld zijn. Breng deze situatie ‘worst-case’ in beeld en beschrijf mogelijke maatregelen.

4.3 Omgevingskwaliteit

Het MER moet inzichtelijk maken wat de verschillen zijn in de ruimtelijke kwaliteit die ontstaat in ieder van de alternatieven. Door deze nadrukkelijk onderdeel te maken van de beoordeling wordt duidelijk welke milieueffecten optreden en of de alternatieven de gestelde doelen bereiken. Ook wordt duidelijk welk type leefomgeving ieder alternatief uiteindelijk oplevert en in welke mate het bijdraagt aan de ambities van de gemeente. De Commissie adviseert daarom het beoordelingskader aan te vullen, zodat de aspecten van ruimtelijke kwaliteit in samenhang beoordeeld kunnen worden:

- Samenhang met bestaand stedelijk weefsel van Apeldoorn-Zuid.

- Mate van zelfstandig functioneren versus afhankelijkheid van de bestaande stad.
- Aanwezigheid en bereikbaarheid van dagelijkse voorzieningen.
- Gebruikswaarde voor ontmoeten, bewegen en recreatie.
- Toekomstwaarde en adaptiviteit van het stedelijk weefsel.
- Mate waarin het alternatief bijdraagt aan het beoogde dorpse karakter.

4.4 Mobiliteit

De NRD laat zien dat de aanwezige verkeersinfrastructuur ingrijpende aanpassingen vraagt om aan de toekomstige vervoersbehoeften van de Zuidrand te voldoen. Beschrijf in het MER als eerste de huidige situatie voor mobiliteit en infrastructuur en de veranderingen die door de ontwikkeling van Host-city worden verwacht.

In de NRD zijn twee verkeersstudies voor de Zuidrand genoemd. Geef in het MER een samenvatting van de resultaten van deze uitgevoerde verkeersstudies inclusief het haalbaarheidsonderzoek voor een nieuwe OV-lijn[11] en de besluiten die over deze onderzoeken zijn genomen. Beschrijf vervolgens de uitgangspunten en randvoorwaarden voor het toekomstige verkeersnetwerk voor de verschillende vervoerwijzen, inclusief parkeren. Geef op kaarten de beoogde netwerken voor autoverkeer, fietsverkeer en openbaar vervoer weer.

Mobiliteit

De gemeente voert beleid dat gericht is op een transitie naar duurzame vormen van mobiliteit.[12] In het onderzoek naar de toekomstige mobiliteit gaat het niet alleen om de aantallen weggebruikers, maar ook om de zwaarte van de verkeersrelaties. De Commissie beveelt daarom aan om met het verkeersmodel expliciet in beeld te brengen welke herkomsten en bestemmingen het verkeer van en naar de Zuidrand heeft. Zo wordt duidelijk wat de zwaarste relaties zullen zijn. Daarnaast zijn zogeheten 'selected link-analyses'[13] met dit model te presenteren zodat voor bepaalde wegvakken goede inzichten in de verkeersrelaties worden gegeven. Ook kan daaruit blijken of - en in welke mate - sprake zal zijn van doorgaand verkeer.

Verkeersafwikkeling en bereikbaarheid

Voor het bepalen van het gebruik van de netwerken worden berekeningen gemaakt met het multimodale verkeersmodel van Apeldoorn. Neem in het MER een korte beschrijving op van dit model en van de belangrijkste uitgangspunten. Geef ook aan wat de belangrijkste autonome ontwikkelingen zijn die in het basismodel voor 2040 zijn meegenomen.
Voer met het multimodale verkeersmodel berekeningen uit voor het autoverkeer en toon:

- de huidige situatie en de referentiesituatie (2040) met etmaalintensiteiten en met de verkeersafwikkeling (Intensiteit/Capaciteit-waarden in de spitsperioden) voor het studiegebied. Maak zoveel mogelijk gebruik van (netwerk)kaarten en tabellen om de resultaten te presenteren;

[11] Movares (januari 2026) Quickscan haalbaarheid OV-ontsluiting Apeldoorn-Zuid.
[12] Goudappel (maart 2024) mobiliteitsconcept Apeldoorn-Zuid.
[13] Een 'selected link-analyse' brengt in beeld hoeveel autoverkeer van een specifiek wegvak gebruik maakt en waar dit verkeer vandaan komt en waar het naartoe gaat.

- de alternatieven en varianten voor de wegenstructuur in de Zuidrand met het verkeersgebruik en de verkeersafwikkeling. Hierbij zijn niet alleen de verschillen in de te verwachten verkeersbelastingen van de alternatieven en varianten van belang, maar ook inzicht in de afwikkeling op de belangrijkste kruispunten en aansluitingen;
- de restcapaciteiten per alternatief/variant. Geef daarmee inzicht in de kwaliteit van afwikkeling en bereikbaarheid na een verdere ontwikkeling van de Zuidrand en omgeving (conform het Koersdocument).

Ook de fiets- en OV-bereikbaarheid spelen een belangrijke rol. Beschrijf aan de hand van concrete criteria ook de bereikbaarheid en afwikkeling voor deze vervoerwijzen. Ga in op de mogelijke barrièrewerking van wegen, kanaal en spoorverbinding.

Verkeersveiligheid

Start voor dit aspect met het in beeld brengen van bestaande netwerken met daarbij het huidige beeld van verkeersongevallen en vooral de slachtofferongevallen. De NRD geeft aan dat in het MER een kwalitatieve beoordeling zal plaatsvinden voor de verkeerveiligheid in de te onderscheiden situaties. De Commissie kan zich daarin vinden. Wel merkt zij hierbij op dat naast directheid van fietsvoorzieningen ook verkeersveilige en sociaal veilige oversteekplaatsen van belang zijn om het gebruik van de fiets te bevorderen.

4.5 Gezondheid en leefkwaliteit

In de omgevingsvisie en het koersdocument staat dat bij de ruimtelijke ontwikkeling in de Zuidrand ingezet wordt op een gezonde leefomgeving. De omgeving moet ook uitnodigen tot bewegen, spelen en ontmoeten in een groene buitenruimte. Sluit het beoordelingskader hierop aan. Beoordeel de mate waarin sprake is van een gezonde leefomgeving en in hoeverre de gezondheid beschermd en bevorderd wordt. Doe dit voor elk deelgebied en voor de ruimtelijke ontwikkeling in de Zuidrand als geheel.

Geluidhinder

Beschrijf de bronnen (zoals verkeer en industrie) en hun geluidemissies. Geef kwantitatief en op kaart weer hoe hoog de geluidbelasting is door de verschillende bronnen en cumulatief in het gebied. Geef per deelgebied aan welk deel van de woningen en andere gevoelige bestemmingen in de verschillende contouren komen te liggen. Geef inzicht in het te verwachten percentage ernstig gehinderden en ernstig slaapverstoorden bij de verschillende geluidbelastingklassen. Laat op kaart de geluidbelasting en de toe- en afname daarvan aan de gevel van bestaande woningen in de omgeving van het plangebied zien. Geef de verandering van het aantal ernstig gehinderden en ernstig slaapverstoorden. Toets de geluidbelastingen aan de grenswaarden en de WHO-advieswaarden[14] en aan gemeentelijke doelstellingen. Beschrijf en onderbouw de effectiviteit van mitigerende maatregelen, zoals geluidschermen langs de A1 en A50.

Luchtkwaliteit

Breng alle bronnen die een significante bijdrage leveren aan luchtverontreiniging in beeld, zoals verkeer en bedrijvigheid.

[14] World Health Organisation, Wereldgezondheidsorganisatie.

Beschrijf de effecten op de concentraties van fijn stof (PM_{10} en $PM_{2,5}$) en stikstofdioxide (NO_2), ook onder de grenswaarden. Presenteer de contouren op kaarten. Geef per deelgebied aan welk deel van de woningen en andere gevoelige bestemmingen in de verschillende contouren komen te liggen. Geef voor bestaande woningen aan of deze te maken krijgen met een andere (lagere of hogere) concentratie luchtverontreiniging. Beoordeel de bijdrage aan de achtergrondconcentratie en toets de concentratie aan de grenswaarden, WHO-advieswaarden en aan de Europese Richtlijn Luchtkwaliteit. Geef ook aan of voldaan kan worden aan het advies van de GGD[15] over de minimale afstanden voor gevoelige bestemmingen tot drukke (snel)wegen.

Geur

Beschrijf de bronnen van geur, zoals veehouderijen[16] en bedrijvigheid. Geef geurcontouren of richtafstanden op kaart weer. Geef aan welk deel van de woningen of plangebied in de geurcontouren valt. Toets aan de standaardwaarde en grenswaarde uit het Besluit kwaliteit leefomgeving en aan de advieswaarden van GGD'en.

Gezondheidsbevordering

Groen zorgt voor verkoeling, een aantrekkelijke omgeving en een mogelijkheid tot recreatie, ontmoeten en ontspannen. Beoordeel de ruimte die er is voor groen en voor ontmoetings-, sport-, speel- en verblijfsplekken voor verschillende doelgroepen. Voor toetsing kan gebruik gemaakt worden van de vuistregels van het RIVM[17] voor groen, bewegen en ontmoeten. Gebruik daarnaast het doel uit de Omgevingsvisie, dat voor iedereen een uitnodigende buitenruimte is op maximaal tien loopminuten afstand van de eigen woning.

Geef aan of de omgeving uitnodigt tot bewegen door de mogelijkheden na te gaan voor (sociaal) veilige en aantrekkelijke (hard)loop- en fietsroutes. Het gaat hierbij om routes in het plangebied, naar het buitengebied en vooral om routes naar de binnenstad en het station. Beoordeel ook de barrièrewerking en oversteekbaarheid van het kanaal, drukke verkeerswegen en het spoor.

Een goede bereikbaarheid van voorzieningen is belangrijk voor de gezondheid. Het zorgt voor zelfredzaamheid, vooral van belang voor ouderen, kinderen en mensen met een zwakke gezondheid. Het kan leiden tot ontmoetingen en kan zo eenzaamheid verminderen en bijdragen aan de levendigheid en sociale kwaliteit in de buurt. Als de voorzieningen op (korte) loop- of fietsafstand zijn, worden mensen gestimuleerd om te bewegen. Beoordeel de bereikbaarheid van verschillende basisvoorzieningen, zoals supermarkten, huisartsenpraktijk, basisschool en OV-haltes. Getoetst kan worden aan de vuistregels van het RIVM voor de bereikbaarheid van verschillende voorzieningen.

---

15 Gemeentelijke gezondheidsdienst, zie het advies Opgroeien in gezonde lucht.

16 Voor veehouderijen kan hiervoor gebruik gemaakt worden van Pouderoyen Tonnaer (juli 2023) Geurbelasting uit stallen van veehouderijen in de concentratiegebieden van Limburg, Noord-Brabant en Gelderland, P222373.014/HUL.

17 Zie de publicatie van het RIVM (2025) Een gezonde inrichting van de openbare ruimte: Vuistregels voor bewegen, groen en ontmoeting.

4.6 Veiligheid

Beschrijf de effecten op omgevingsveiligheid en externe veiligheid van mogelijke risicobronnen, zoals het transport van gevaarlijke stoffen over de weg en via buisleidingen en de opslag van gevaarlijke stoffen. Geef de risicocontour van het Plaatsgebonden Risico (PR) van 10^{-6}/jaar en de aandachtsgebieden op kaart weer. Laat per deelgebied zien of en welk deel van de woningen en andere kwetsbare en beperkt kwetsbare objecten zich hierin bevinden. In aandachtsgebieden kunnen mensen binnenshuis - zonder aanvullende maatregelen - onvoldoende beschermd zijn tegen de gevolgen van ongevallen met gevaarlijke stoffen en moet de gemeente volgens de regels van het Besluit kwaliteit leefomgeving afwegen of beschermende maatregelen nodig zijn.

Ook moet de gemeente rekeninghouden met het groepsrisico. Hiervoor is de verdeling van de personendichtheid in gebouwen en woningen in het aandachtsgebied belangrijk. Ga in op veiligheidseffecten van plekken waar op relatief grote schaal elektrische vervoermiddelen opgeladen zullen worden en op veiligheidsrisico's die samenhangen met duurzame energiebronnen.

4.7 Natuurlijk systeem: water en bodem

De gemeente wil de Zuidrand volgens de principes van water- en bodemsturend realiseren. Geef concreter aan wat dit inhoudt. Benoem dat niet alleen voor de locatie van de gebiedsontwikkeling maar ook voor een groter gebied/het hydrologische systeem waar deze gebiedsontwikkeling deel vanuit maakt. Deze locatie is namelijk niet een op zichzelf staand gebied (zie ook het koersdocument en hoofdstuk 2 van dit advies). Neem daarbij ontwikkelingen elders in ogenschouw die van invloed kunnen zijn op de hydrologie van deze locatie (waaronder cumulatieve effecten). Denk aan wijzigingen in de drinkwaterwinning door Vitens of wijzigingen in de waterhuishouding van omliggende natuur- en landbouwgebieden.

Bepaal de gevolgen van de eisen uit de Kaderrichtlijn Water voor deze gebiedsontwikkeling. Breng locaties met vervuilde grond in beeld en onderzoek op welke wijze er gestreefd kan worden naar een zoveel mogelijk gesloten grondbalans.

4.8 Klimaatbestendigheid

De NRD deelt de mogelijke gevolgen van klimaatverandering terecht op in de toename van extreme wateroverlast en -schaarste, en om hittestress. Hou rekening met de daaruit voortkomende toekomstige onmogelijkheden en risico's. Beschrijf mogelijke mitigerende maatregelen voor:

- energie en gebouwen (zoals waterbestendige transformatorhuizen en groene daken);
- ondersteunen duurzame mobiliteit (waterdoorlatende verharding, door aanplant van bomen verkoeling bieden langs fietspaden);
- materialen en bouw (bijvoorbeeld witte dakbedekking);
- groen en inrichting (boomkroonbedekking en infiltratievoorzieningen zoals wadi's).

Geef daarnaast de mogelijkheden aan voor adaptieve maatregelen. Denk hierbij aan:

- maatregelen voor hydrologie, zoals voor waterberging, vasthouden van water, civieltechnische aanpak, infiltratie en slim watergebruik;
- extra groen, hittebestendig groen, schaduw en de mate van verharding. Let daarbij ook op de natuurherstelwet. Deze stelt onder andere eisen aan boomkroondekking, wat belangrijk is bij het bestrijden van hittestress. Deze maatregelen zijn slim te combineren met het streven naar een goede ecologische kwaliteit en het beoogde dorpse karakter van de woonwijk.

4.9 Natuur

Geef een algemeen beeld van de natuur, inclusief de verschillende samenhangende deelgebieden. Dit is van belang om een goede basis voor de informatie voor natuur in het MER op te nemen. Geef daarom een globale landschapsecologische[18]/ecohydrologische analyse van het studiegebied en eventueel de verschillende landschapstypes erin. Plaats dat in ruimtelijke de context van het studiegebied en benoem relaties met de omgeving. Geef de waardevolle gebiedsdelen op kaart aan.

Geef (per deelgebied) een algemeen beeld van de belangrijkste processen en problemen, de natuurwaarden, de verschillende leefgebieden en de aanwezige soortgroepen. Geef vervolgens aan welke kenmerkende habitattypen en soorten aanwezig zijn, en hun onderlinge relaties en de ecologische relaties met de omgeving.[19]

Beschrijf de autonome ontwikkeling van de natuur in het gebied. Geef aan voor welke dieren en planten aanzienlijke gevolgen te verwachten zijn, wat de aard van de gevolgen is en wat deze gevolgen voor de populaties betekenen. Beschrijf mitigerende en/of compenserende maatregelen die eventuele aantasting kunnen beperken of voorkomen.

Beschermde soorten en rode lijsten

Beschrijf welke door de Omgevingswet beschermde soorten en Rode lijstsoorten voorkomen of te verwachten zijn in het plangebied, waar zij voorkomen en hoe ze (wettelijk) beschermd zijn. Kijk hierbij naar de functie (zoals broeden, rusten of foerageren) op de locaties waar ze voorkomen. Beschouw dit ook als onderdeel van het grotere ecologisch systeem; de gevolgen voor een transformatiegebied liggend tussen de hoog gelegen bosrijke Veluwe en de het lager gelegen waterrijke IJsseldal. Beschouw de gevolgen voor soorten in de brede zin van het woord. Onderzoek ook de “ketengevolgen” (ook wel systeemgevolgen genoemd).

[18] Een landschapsecologische systeemanalyse (LESA) kan worden gebruikt om de analyse uit te voeren. Voor watersystemen kan een aquatisch ecologische systeemanalyse worden toegepast. Bij deze analyses worden mogelijke drukfactoren op de natuur bepaald, zoals stikstof, water, bodem en klimaatverandering. Deze thema's zijn met elkaar verbonden en hebben invloed op elkaar. Door middel van een systeemanalyse kan de huidige toestand van het systeem worden vastgesteld, evenals de belangrijkste drukfactoren en bepalende (gebieds)processen. Verdere analyse kan leiden tot een beter begrip van de omvang en belangrijkheid van deze factoren, waarmee de huidige toestand van het systeem kan worden verklaard.

[19] Benut hiervoor de (eventueel) beschikbare informatie uit bijvoorbeeld de natuurdoelanalyses Natura 2000 en/of de gebiedsprogramma’s NPLG (Nationaal Programma Landelijk Gebied).

Bepaal of verbodsbepalingen overtreden kunnen worden, zoals het verbod op het verstoren van een vaste rust- of verblijfplaats. Geef als verbodsbepalingen overtreden kunnen worden aan in hoeverre de staat van instandhouding van de betreffende soort[20] verslechtert.

Beschrijf per type gebied mogelijke en/of nodige mitigerende en/of compenserende maatregelen om negatieve effecten te voorkomen of te verminderen. Ga vervolgens in op mitigerende maatregelen indien nodig of vanuit het voorzorgsbeginsel wenselijk en schat de effectiviteit daarvan in.

Gebiedsbescherming

Beschrijf de mogelijke invloed van het voornemen en de alternatieven op beschermde natuurgebieden, zoals Natura 2000-gebieden en het Gelders natuurnetwerk. Maak onderscheid tussen de verschillende gebieden en geef hiervan de status aan. Ook als het voornemen niet in of direct naast een beschermd gebied ligt, kan het gevolgen hebben op een beschermd gebied (via zogenoemde externe werking) die in het MER moeten worden beschreven. Geef per gebied de begrenzingen van het gebied aan op kaart, inclusief een duidelijk beeld van de ligging van het plangebied ten opzichte van de beschermde gebieden.

In de omgeving van de Zuidrand ligt onder andere het Natura 2000-gebied de Veluwe. De gebiedsontwikkeling in de Zuidrand heeft mogelijk significante gevolgen voor dit gebied en andere Natura 2000-gebieden. Omdat het voornemen een wettelijk voorgeschreven plan is, moet globaal[21] duidelijk gemaakt worden of aantasting van natuurlijk kenmerken kan worden uitgesloten. Beschrijf in het MER de uitvoerbaarheid van het voorkeursalternatief in het kader van de natuurregelgeving. Neem een eventuele Voortoets en/of Passende beoordeling op bij het MER.

4.10 Landschap en cultureel erfgoed

De gebiedsontwikkeling Zuidrand betreft “wonen in het landschap” en niet wonen in een bestaand dorp of in een bestaande stad. Vanwege de ambitie om “dorps” te bouwen en de ligging van deze locatie in het landschap is het gewenst om de landschappelijke kenmerken/kwaliteiten op regionale schaal en lokale schaal als uitgangspunt te nemen voor deze gebiedsontwikkeling (zie ook hoofdstuk 2 van dit advies).

De gemeente heeft onderzoek laten doen naar deze kenmerken.[22] Dit onderzoek heeft onder andere geleid tot waardenstelling van gebieden, groenstructuren, groenelementen en waterstructuren in het plangebied en voorstellen om het bestaande landschap als vertrekpunt te nemen. Zoek naar dubbelfuncties. Voorbeelden zijn: een landschappelijk historisch bouwlint als recreatieve ontsluiting, een landschappelijke laagte als wadi, of hergebruik van

[20] Benut om dit in te kunnen schatten in elk geval de Rode Lijsten. De status van een soort op de Rode Lijst geeft belangrijke informatie over de landelijke gunstige staat van instandhouding.

[21] Gebruik hiervoor bijvoorbeeld het stoplichtmodel. Groen licht betekent uiteraard dat geen effecten verwacht worden. Bij oranje licht kunnen negatieve effecten optreden, maar is zicht op effectieve maatregelen waardoor het stoplicht, in de uitwerking in vervolgbesluiten, op groen kan komen. Rood licht betekent dan dat aantasting niet is uitgesloten, en dat geen maatregelen beschikbaar zijn om dit te voorkomen. Bij rood licht kan de visie niet worden vastgesteld.

[22] Gebiedsconcept Zuidrand Apeldoorn (februari 2026 en cultuurhistorische waardestelling Beekbergse Broek te Apeldoorn juni 2026).

een monument met semi-openbare toegang als trekpleisters voor de bewoners van het gebied.

Vul het onderzoek naar landschap en cultureel erfgoed aan met de archeologische waarden en verwachtingswaarden. Geef deze waarden aan op kaart en beschrijf welk onderzoek ten grondslag heeft gelegen aan deze kaart. Gebruik hiervoor actuele en zo veel mogelijk primaire bronnen van informatie, zoals gemeentelijke archeologische verwachtingskaarten. Doorloop de Archeologische Monumentenzorg (AMZ)-cyclus[23]. Voer een inventariserend veldonderzoek[24] uit, inclusief waarderend archeologisch onderzoek[25] waar dat nodig is. Breng vervolgens de effecten op archeologische (verwachtings)waarden in beeld. Beschrijf ook het proces voor wanneer er daadwerkelijk archeologische resten worden aangetroffen. Breng archeologie binnen en buiten het plangebied in kaart om eventuele effecten in kaart te brengen door mogelijke veranderingen in de grondwaterstand, mogelijke verspreiding van verontreinigingen in de bodem, zetting, veranderende temperaturen in de bodem en veranderingen van het zuurstofgehalte in de bodem. Deze veranderingen kunnen archeologische resten beïnvloeden.

Geef een overzicht van gebouwde en ongebouwde (groene) monumenten. Beschrijf de erfgoedwaarden van deze monumenten en geef diens ligging aan op kaart. Benoem ook de eventuele objecten met erfgoedwaarden die nog geen beschermde status hebben en/of waarvoor een procedure om een beschermde status toe te kennen loopt. Geef een overzicht van de effecten op de beleefde, fysieke en inhoudelijke kwaliteit van de (on)gebouwde monumenten. Ga hierbij ook in op de omgeving van deze (on)gebouwde monumenten. Doe dat ook voor belangrijke historische structuren. Ter illustratie wijst de Commissie naar het Apeldoorns Kanaal met de bijbehorende bomenrijen die ruimtelijke context krijgt door het omliggend open land.[26]

Maak eventueel een landschapsbiografie en/of een LESA (landschapsecologische systeemanalyse).[27] Heb oog voor het feit dat in de (ontwerp) Nota Ruimte de Veluwe benoemd is als waardevol cultuurlandschap.[28] Beschrijf de erfgoedwaarden van dit cultuurlandschap en geef de ligging aan op kaart. Geef een overzicht van de effecten op de beleefde, fysieke en inhoudelijke kwaliteit van dit beschermingswaardig gebied. Ga hierbij in op het historische karakter van het gebied én de erfgoedwaarden van de individuele monumenten en landschapselementen. Ga ook in op zichtlijnen en eventuele open terreinen in én rondom het cultuurlandschap. Gebruik daarbij de handreiking van de Rijksdienst Cultureel Erfgoed (RCE).
Benoem apart de effecten op bestaande (cultuur)landschappelijke kwaliteiten en waarden (zoals openheid en aanwezige structuren) en nieuw aan te brengen kwaliteiten. Streep de aantasting van bestaande kwaliteit niet weg tegen het creëren van nieuwe kwaliteit.

---

23 Voor meer informatie, zie de website van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.

24 Voor meer informatie over de verschillende methoden, zie Prospectie op maat van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.

25 Voor meer informatie, zie Waarderen van archeologie op de website van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.

26 SB4 (juni 2026) cultuurhistorische waardestelling Beekbergse Broek te Apeldoorn.

27 Dit zou gekoppeld kunnen worden aan overleg met bewoners in het licht van het verdrag van Faro. Het verdrag 'stelt de mens en de samenleving centraal en hún relatie met erfgoed'. Achterliggende gedachte is dat erfgoed niet alleen gaat om de historische plek zelf, het voorwerp of de traditie, maar vooral ook over de verschillende betekenissen (dus meervoud!) en het gebruik ervan. De drie belangrijkste doelen in het verdrag zijn (1) het stimuleren van meedoen en meebeslissen in de erfgoedpraktijk; (2) het inzetten van erfgoed voor sociaal-maatschappelijke doelen; en (3) openstaan voor andere erfgoedopvattingen. Kortom, bij het bepalen van erfgoedwaarden én de effecten daarop zou in navolging van het Verdrag van Faro ook een uitgebreid participatieproces ten grondslag moeten liggen.

28 Zie Waardevolle cultuurlandschappen.

Door de positieve en negatieve effecten afzonderlijk in beeld te brengen, ontstaat overzicht voor het maken van keuzes.

Benoem de effecten op bestaande waarden en nieuwe kwaliteiten apart van elkaar. Gebruik in het MER goed beeldmateriaal, kaarten en visualisaties om de effecten op hoofdlijnen in beeld te brengen. Kies standpunten waar de veranderingen goed te zien zijn en plekken waar de meeste waarnemingen plaatsvinden, zoals veelgebruikte fiets- of wandelroutes. Ontwerpend onderzoek kan helpen om beter grip te krijgen op de in geding zijnde waarden, kansen en potenties.
Onderzoek deze kenmerken en kwaliteiten in het kader van landschap en erfgoed in de omgeving. De omvang en positie van de grote “dorpse” woonwijk heeft namelijk ook gevolgen voor de landschappelijke kwaliteit op regionale schaal en de daarin gelegen gradiënten. Bovendien biedt de omgeving landschappelijke en historische kwaliteiten die gunstig zijn voor kwalitatief hoogwaardige gebiedsontwikkeling. Streep de aantasting van bestaande kwaliteit niet weg tegen het creëren van nieuwe kwaliteit. Zo ontstaat overzicht voor het maken van keuzes. Ga in op eventuele cumulatieve effecten die ontstaan door initiatieven elders; dit zowel voor de gebiedsontwikkeling als voor de regio.

5 Aanzet tot monitoring- en evaluatieprogramma

De NRD benoemt het belang van monitoring en evaluatie, maar werkt het nog niet verder uit. De Commissie adviseert om bij het MER een opzet voor het monitorings- en evaluatieprogramma op te nemen. Een goede monitoring is van belang, gezien de omvang van het programma Zuidrand, de fasering en de onzekerheden de komende jaren. Spits de opzet van het programma toe op zowel de doelen als de milieuaspecten die in de verdere besluitvorming een belangrijke rol spelen, zodat de consequenties van het informatietekort kunnen worden beoordeeld. Geef ook aan of en hoe belangrijke, ontbrekende informatie op korte termijn kan worden ingevuld. Monitor effecten tijdens de realisatie apart zodat snel bijsturen mogelijk is. Sluit, waar mogelijk, aan bij bestaande monitoringsprogramma’s.

De Commissie adviseert ten minste in te gaan op de volgende aspecten van monitoring:

- **Gebiedsspecifieke monitor.** Monitor de voortgang van de ontwikkeling, inclusief Host-city. Breng de veranderingen in beeld die optreden in de leefomgeving, bijvoorbeeld voor mobiliteit, gezondheid, energie en natuur. Ga in ieder geval in op (duurzame) mobiliteit, omdat de modelberekeningen voor 2040 nog tal van onzekerheden hebben. Ook parkeren en fietskwaliteiten (ook op fietsroutes naar met name het centrumgebied) zijn van belang om te monitoren en om waar nodig aanvullende/verdergaande maatregelen te treffen. Deze feitelijke monitoring kan dienen om effecten in de realisatiefase in de gaten te houden en bij te sturen waar nodig. Zorg hierbij voor het beschikbaar hebben van maatregelen ‘achter de hand’. In het MER is het in ieder geval van belang om duidelijk te maken om welke effecten het gaat en welk type monitoring dan hierop toepasbaar is.
- **Monitoring op doelbereik.** Richt in het vervolgproces ook een vorm van beleids(effect)monitoring in. Primair gaat het dan om de vraag of de gestelde doelen worden gehaald. Breng daarvoor per opgave/doel in kaart wie de partners zijn, hoe de aanpak is, hoe taken en verantwoordelijkheden zijn verdeeld, de financiering, tijdpad en een beschrijving van de (beoogde) resultaten. Het gaat dan niet alleen om cijfers maar ook om communicatie met partners en met bewoners.

BIJLAGE 1: Projectgegevens

Advies van de Commissie over het op te stellen MER
De Commissie bestaat uit een werkgroep van deskundigen. Deze werkgroep geeft aan welke onderwerpen naar zijn mening moeten worden behandeld in het MER en met welke diepgang. Om zich goed op de hoogte te stellen van de situatie heeft de werkgroep het gebied bezocht waar milieugevolgen kunnen optreden. Meer informatie over de Commissie en over haar werkwijze vindt u op onze website.

Samenstelling van de werkgroep
Bij dit project bestaat de werkgroep uit:
drs. Tim Artz
dr. Jan Jacob van Dijk (voorzitter)
ir. Tilly Fast
ing. Ben Peters
Marianne Schuerhoff MSc (secretaris)
Ing. Ir. An van Veen

Besluit waarvoor dit milieueffectrapport wordt opgesteld
Omgevingsprogramma Gebiedsontwikkeling Zuidrand Apeldoorn.

Waarom wordt hiervoor een milieueffectrapport opgesteld?
Voor projecten die grote milieugevolgen kunnen hebben, kan in Nederland een milieueffectrapport (MER) vereist zijn. Uit Bijlage V van het Omgevingsbesluit onder de Omgevingswet volgt om welke projecten het gaat. Voor deze procedure gaat het in ieder geval om het project J11 "Stedelijk ontwikkelingsproject". Daarom wordt een plan-MER opgesteld.

Bevoegd gezag besluit
College van Burgemeester en Wethouders.

Initiatiefnemer besluit
College van Burgemeester en Wethouders.

Heeft de Commissie ook zienswijzen en adviezen bij haar advies betrokken?
Het bevoegd gezag heeft de Commissie niet in de gelegenheid gesteld om zienswijzen en adviezen bij haar advies te betrekken.

Waar vind ik de stukken die de Commissie heeft gebruikt?
U vindt de projectstukken die bij het advies zijn gebruikt, door op www.commissiemer.nl projectnummer 4067 in te vullen in het zoekvak.

Commissie voor de Milieueffectrapportage
A. v. Schendelstraat 760
3511 MK Utrecht

t 030-2347666
e info@commissiemer.nl
w commissiemer.nl